

Lønnsslaven

Blad for lønsslaveriets avskaffelse og anti-statlig sosialisme. Nummer 5

Chiapas-opprøret og den "Nye verdensorden"

**"Fryktens økologi": Adskillelse
og overvåking i framtidens storby**

Hvorfor arbeiderklassen mislyktes

kampen mot å være "arbeider" - og hva vi kjemper for

av Harry Cleaver

De fleste av oss som er innbyggere i Norge/Norden/Vest-Europa etc. er i realiteten lønnsarbeidere, dvs. vi selger vår arbeidskraft for å få tilbake som lønn penger vi trenger for å opprettholde vår eksistens. Men de færreste av oss ønsker å innrømme dette faktum. Og den høyt utviklede kapitalisme vil mer enn gjerne beskrive seg som et samfunn der det eksisterer færre og færre «arbeidere», men flere og flere nærmest «klasseløse» samfunnsborgere. Harry Cleaver hevder i den følgende artikkel at i stedet for som sosialister å betrakte dette utelukkende som et problem, bør vi forstå at ønsket om ikke å være (utelukkende) lønnsarbeider er noe som kan peke ut over kapitalismen; et ønske om ikke å bli redusert til en ren produksjons- eller service«maskin» ved siden av andre, mer vanlige maskiner, men være noe som kan definere og utvikle seg sjøl uavhengig av den kapitalistiske tvang. — Men i tillegg til å formulere dette enkle (men viktige) poeng, kan Cleavers innlegg betraktes som et ledd i en pågående diskusjon blant de som har hatt sitt utgangspunkt i det «italienske venstre», dvs. *autonomia operaia* og tilliggende herligheter. Et svakt punkt i denne strømmingen har vært at de i for stor grad gjør utviklingen av den mange-dimensjonale, anti-kapitalistiske subjektivitet (stikkord: sjøl-valorisering) til en ren refleks av kapitalismen, til noe som forutsetter en kontakt med en høyt utviklet teknologisk og informatisert kapitalisme. Cleaver ser ut til å være en av de som har innsett at dette er for enkelt.

GAUCHOENE OG KAMPEN MOT ARBEIDET

Tilfellet med gauchoene reiser interessante spørsmål om hva som egentlig kjennetegner arbeiderklassen. Som materialet i Ricardo Salvatores avhandling om argentinsk handel seint i det 18. og tidlig i det 19. århundre viser, utgjorde gauchoene en sjølkonstituerende «klasse», rekruttert fra mange ulike deler av samfunnet. Fordi de arbeidet for lønn bare en liten del av året, og ikke brukte særlig tid til å produsere ferdighetene disse jobbene krevde, var de bare i begrenset grad del av «arbeiderklassen» *i-seg*. Likeledes utgjorde de bare i begrenset grad en del av arbeiderklassen *for-seg* dvs. i det omfang de kjempet for høyere lønn osv. og unndro seg arbeide. Fordi de brukte mesteparten av tida si som de lystet - siden de stort sett var uavhengige av kapitalistisk akkumulasjon ble de bare i liten grad innlemmet i denne akkumulasjonen - ble de bare delvis akkumulert.

Som en stort sett sjøl-reprodukerende gruppe mennesker som levde et forholdsvis fritt liv på pampasen og i byene, for det meste på vandring og jakt for moro skyld og for å overleve, virker det nesten merkelig at vi skulle

betrakte dem som del av arbeiderklassen, tatt i betraktning med hvilket hell de unngikk innlemmelse i denne atlantiske enhet. Å være del av en «klasse» betyr å bli definert som en bestemt sektor av et større samfunn - hovedsakelig av det større samfunnet sjøl. Vi vet at arbeiderklassen *i-seg* ble formet som sådan av kapitalistene som tvang folk til å bli definert av sitt arbeide. Overgangen til arbeiderklasse *for-seg* inntreffer ikke først og fremst med motstanden mot denne forming, men etter at den er fullført, straks kampen for å unngå å bli tvunget inn i en «klasse» er tapt. Før de mislyktes i unngå å bli innlemmet i arbeiderklassen, var de menneskene som skulle bli arbeidere enten del av en annen klasse, eller de sto fullstendig utenfor klassene, f.eks. tilhørende «primitive» ikke-klassedelte samfunn. Så det kan se ut som om spørsmålet er *i hvilken grad* gauchoene er del av den argentinske arbeiderklassen og det atlantiske proletariat. Gitt at de arbeider så forbannet lite og at livene deres ikke er organisert rundt arbeidet, virker det ikke realt å dumpe dem i kategorien «arbeider»klasse.

Jeg definerer «arbeider»klassen omtrent på denne måten: De hvis liv er organisert rundt påtvunget arbeid

og derfor *motsetter* seg denne tvang og kjemper for andre måter å leve på. Hvordan skal vi da betrakte dem som klarer å unngå en slik underordning av sine liv?

HVEM I ALL VERDEN ØNSKER Å VÆRE ARBEIDER?

Men dette leder til et mer omfattende spørsmål: Er det ikke i alminnelighet sant at arbeidere alltid har kjempet for å bli mer enn arbeidere, og for å unngå å få hele livet sitt underlagt arbeidet? Selv blant de faglærte arbeidere som var stolte av sine ferdigheter og skapende evner, har trolig de fleste søkt noe mer enn å være endimensjonale menn og kvinner, og forsøkt å leve mangesidige liv hinsides sitt yrke. Blant «massearbeiderne», de som har avskydd arbeidet sitt, er poenget sjølsagt. Men også blant de relativt lite fremmedgjorte fagarbeidere har i beste fall arbeidet blitt sett på som bare én form for ønskelig menneskelig aktivitet blant andre og ikke som eksistensens hele mål og mening. I den grad det forholder seg slik, kan det sies at de fleste arbeidere har slåss for å slippe å bli *definert* som arbeidere og søkt en rikere, mer mangesidig eksistens. I dette perspektivet er det nesten fornærmende å kalle denne

type av arbeidere for en del av «arbeider»klassen, fordi dette impliserer at de ikke har lyktes i å unngå å få sine liv redusert til arbeid. For en slik person er det å være arbeider det samme som å være en taper. Hvem i all verden ønsker å være arbeider?

Opp imot dette må vi sette stoltheten til dem som i sitt nederlag slutter seg sammen og kjemper mot kapitalen. Men er dette stolthet over å være en arbeider (slik venstresida vanligvis ser det), eller stoltheten av å tilhøre en sjøl-organisert, høyt motivert og seierrik gruppe som har kjempet og vunnet? Vi vet at de i sine kamper ikke bare har slåss for å gjøre det påtvungne arbeidet mindre ensformig (og noen ganger til og med interessant), men at de også har lyktes i å begrense graden av å være «reduert til blott arbeider», som Marx uttrykker det i *Grundrisse*. Altså har de vunnet seire i kampen for å begrense lengden på arbeidsdagen/uka/året/livet og slik skaffet tid til andre sider av livet. Hvis vi oppgir det sosialistiske synet at man organiserer seg og utkjemper revolusjonen for friheten til å fullt og helt være en ikke-fremmedgjort arbeider og heller anerkjenner at folk kjemper for å bli noe mer enn arbeidere, ja faktisk for å bli mange andre ting, kanskje vi da kunne få øye på at det også i begrepet om arbeiderklassen *for-seg* ligger det en sjølmotsigelse. I Sartres terminologi, og jeg tror også hos Marx, betyr *for-seg* først og fremst å være istand til å bli noe annet enn hva du er (ulikt væren *i-seg* der du sitter fast i uforanderlighet). I arbeiderklassens tilfelle innebærer det å være en klasse *for-seg* å kjempe for å nå hinsides eksistensen som arbeidere, å kjempe for å bli tusen forskjellige mennesketyper og slik ugjenkjennelige og u»klass«ifiserbare som klasse. Er det ikke dette kommunisme alltid viser til? Ikke til klasser som forsvinner fordi alle nå har blitt arbeidere, men som forsvinner fordi mennesker lever så mangesidige liv at det ikke lenger er fornuftig å definere dem i klassestermer.

For i indianernes tilfelle, og etterpå for gauchoen som flyktet til det uakkumulerte «grenselandet», lykkes det (i noen få tiår) å reservere en god del tid til sine egne liv og å gjøre arbeidet - villkvegjakten - til noe som var underordnet deres øvrige livsprosjekter; hesteridning, drikking av maté, kortspill, synging osv.; snarere enn omvendt. Her ser vi en tydelig parallell mellom gauchoen og arbeidere i bilindustrien. Men hvis vi nøler med å gi disse intenst uavhengige gauchoen og indianere merkelappen «arbeidere», fordi benevnelsen ikke verdsetter deres suksess i å være andre ting enn arbeidere, burde vi kanskje også være forsiktige med å sette merkelappen «arbeider» på folk som arbeider i fabrikker og på kontorer? Kan hende vi da kan forstå hvorfor så mange av dem motsetter seg merkelappen, fordi den er så lite dekkende i forhold til kompleksiteten i deres kamper og mål, og fordi venstresida har brukt den til retorisk å redusere dem til sosialistiske myter.

SPRÅK OG SJØL-DEFINERING

Men hva kan vi kalle dem - og oss sjøl? Hvilket språk kan vi bruke som ikke bærer undertrykkerens segl? Marx' terminologi (hans teoretiske begrepers språk) er så farget av dette fordi det ble utviklet for å sette ord på undertrykkelsens vesen og dynamikk. Kanhende er terminologien dekkende for å beskrive herredømmets mekanismer, men det strekker ikke til for å uttrykke den autonome virkeligheten til den mangfoldige og sjølstyrte befolkning som kapitalen prøver å beherske. Hvis vi støtter sjølaktivitet og sjøl-bestemmelse, burde vi kanskje også akseptere (sjølsagt ikke ukritisk) at folk definerer seg sjøl. Hvis indianere kaller seg guarani, og «guarani» betegner en sammensatt sjøl-bestemt etnisk/kulturell virkelighet, da er de guarani. Hvis gauchoen kaller seg gauchoen og «gauchoen» betegner en sammensatt sjølbestemt kulturell virkelighet, da er de gauchoen. I den grad argentinsk

kapital lykkes i å redusere gauchoen og guaraniene til «blott arbeidere», da kan vi også omtale dem som del av *arbeiderklassen i-seg*, men heller med sorg enn med stolthet ettersom det måler deres fiasko når det gjelder å unngå den skjebnen. I den grad de opprettholder sin sjøl-aktivitet og kjemper mot kapitalen kan vi anerkjenne dem som *arbeiderklasse for-seg*. Men samtidig som vi legger bak oss den sosialistiske sjøl-tilfredstillelse over denne hedersbetegnelse, må vi huske å studere nærmere - og verdsette - mangesidigheten i det de kjemper for, såvel som de utviklingstrinn (momenter) av påståtte kapitalistiske universalialia" de kjemper mot. Og slik komme i hu at de som alle «arbeidere» også i nederlaget er mer enn arbeidere. At de med all den makt de kan mønstre og organisere slåss for å bli mennesker og ikke en-dimensjonale automater, og i sammenheng med denne kampen er ikke «arbeiderklasse» en fyldestgjørende beskrivelse.

Slik er det også med andre «arbeidere». Vi kjemper alle for å bli mange forskjellige ting, for å sjøldefinere oss - individuelt, i sosiale grupper, og i samfunnet som helhet. Dette forekommer meg å være det sjølvalorisering*** handler om. Vi trenger sårt til en større anerkjennelse av denne prosessen og en dypere forståelse av hvordan den former «klasse»kampen. Vi vet hva folk kjemper mot; kapitalen og den forkrøblede, fremmedgjorte eksistens den søker å påtvinge. Vi behøver en større forståelse for den mangesidige eksistens folk kjemper for. Bare ved å forstå begge disse aspekter ved vår kamp kan vi tenke klart, ikke bare om det vi søker å ødelegge, men om målet vi ønsker å nå og de beste måter å komme dit på.

Originalens tittel: *Notes on Argentine Gauchos and the Nature of the Working Class - from a letter to George Rawick*, trykt i *Common Sense* nr. 10, adr. PO Box 311, Southern District Office, Edinburgh EH 91SF, Skottland, U.K.

ORDFORKLARINGER:

* *massearbeider*: det nye arbeiderklassesubjekt (ifølge *autonomia operaia*...) som vokste fram gjennom fabrikksystemets overflødiggjøring av den faglærte arbeider (i stedet for faglært, er massearbeideren i høyden *spesialisert*). Antonio Negri har seinere argumentert for at massearbeideren, når fabrikksystemet og dets relasjoner av herredømme og økonomi blir spredt i hele samfunnet, blir avløst av den «samfunnsmessige arbeider».

** *universalialia*: allmenbegreper, altså det som gir seg ut for å fange opp allmene kjennetegn ved tilværelsen.

*** *sjøl-valorisering*: Mens arbeidernes motstand mot det kapitalistiske herredømme bare utgjør arbeiderklasseautonomiens negative momenter, dekker begrepet sjøl-valorisering arbeiderklasseautonomiens positive momenter. Ifølge Cleaver er styrken til sjøl-valorisering hovedsaklig en styrke til å fylle de rom som blir frigjort fra det kapitalistiske herredømmet med andre alternativer, autonome prosjekter. Hvis sjøl-valoriseringa mangler, skaper vegringa mot arbeidet («the refusal of work») bare tomme rom som er åpne for å bli gjenkolonisert av kapitalismen.